

Leiderschap gevraagd.

Zomerconferentie deptschap studerenden september 2008-08-11

Beste studenten,

Julie komen op alle mogelijke manieren in aanraking met leiderschap. De media staan bol van berichten over leiders. Op de plaatsen waar jij functioneert zijn er leiders al of niet zichtbaar aanwezig: een docent die leiding geeft aan een werkgroep, een bestuur dat leiding geeft aan een dispuut, een mentor die leidinggeeft aan een studentenkring, en predikant en kerkenraad die leiding geven aan een gemeente, ouders die leiding geven aan hun gezin.

En mogelijk bekleedt je zelf ook posities waarin je leiding geeft aan anderen, ben je leider van een kring, bestuurslid van een vereniging, leider van de zondagschool of jeugdclub.

Kortom in alle samenlevingsverbanden komen we het fenomeen leidinggeven tegen.

En – waar ik straks ook aandacht aan zal geven – als christen heb je ook vooral leiding te geven aan jezelf. Dat is misschien wel een van de moeilijkste dingen in ons leven.

Ik wil vanavond met jullie nadenken over het fenomeen leiderschap.

Wat is het? Wat zijn de essenties van leiderschap? Waar gaat het nu om als we zeggen dit is een goede leider? Dat is het **eerste**.

Als **tweede** bespreek ik de vraag: Is er ook christelijk leiderschap? En hoe ziet dat er dan uit?

Tenslotte probeer ik het wat dichterbij jou te brengen en zal in gaan op het thema: Jij en leiderschap?

Dus: de essenties van leiderschap. Christelijk leiderschap. Jij en leiderschap. Zijn de drie stations die ik zal passeren.

Op een of andere manier lijkt het erop dat leiders steeds belangrijker worden. De media zijn tuk op berichtgeving over leiders. Jan Marijnissen die zijn politiek leiderschap eraan geeft, Jean Paul Votron die af moet treden als CEO van Fortis omdat hij zich verslikte in de overname van ABNAMRO, Dr. Rowan Williams, die als leider van de 77 miljoen leden van de anglicaanse kerk voor een enorm dilemma staat, die een scheuring in die kerk teweeg kan brengen.

De leiders in politiek, maatschappij, kerk, sport en bedrijfsleven staan in de spotlights. Zij fungeren als boegbeeld en worden verantwoordelijk geacht voor de prestatie van hun bedrijf, hun partij, hun organisatie. Ook in de protestantse kerken in Nederland is er belangstelling voor leiders en voor leiderschap. Er zijn diverse activiteiten om kerkenraden en predikanten te doordringen van het belang van leiderschap. Deze trend is overgewaaid uit Amerika waar dit al veel langer aan de gang is, m.n.

gestimuleerd door het grote succes van Willow Creek onder leiding van de bekende Bill Hybels. Die overigens kort geleden in het openbaar heeft beleden dat zijn visie om zich vooral aan te sluiten bij de behoeften van de ongelovigen om zich daaraan aan te passen en zo kerkgroei te bewerkstelligen, niet juist bleek te zijn.

Leiders zijn belangrijker geworden.

Regelmatig klinkt ook de roep om leiderschap.

De voortdurende kritiek op politiek Den Haag in het algemeen en onze eerste minster en zijn kabinet in het bijzonder is dat ze te weinig leiderschap tonen.

Wat is er aan de hand? Waarom zoveel aandacht voor leiders en leiderschap? En waarom die roep om leiders?

Ongetwijfeld zijn er veel antwoorden op deze vraag. Ik geef er twee:

1. Het is mogelijk een signaal van een groeiend onbehagen in onze samenleving. Een samenleving die gekenmerkt wordt door een ieder-voor-zich houding, iedereen wil zijn eigen leider zijn, het meer en meer ontbreken van een richtinggevend en samenbindend waarden- en normenpatroon – iedereen wil zelf uitmaken wat goed of fout is – waar het ontbreekt aan sociale cohesie, de onderlinge banden bestaan vooral uit glasvezelkabels.

In zo'n samenleving groeit er ook een onbehagen, een diep besef dat het dit toch ook niet helemaal is, een verlangen naar eenheid, cohesie, naar iemand die daaraan gestalte geeft, die niet alleen op zijn eigen maar vooral ook op het algemene belang let. Die weet uit te stijgen boven de waan van de dag en de mensen weer terugbrengt bij waarden die tijdsbestendig zijn. Die weer een gemeenschap weet te creëren.

2. Dat is een reden. De andere reden is: leiderschap doet ertoe.

Onderzoek laat steeds weer zien dat leiderschap ertoe doet. Dat het uitmaakt wie en hoe er leiding gegeven wordt. En dat merk jij ook b.v. als je in een vergadering zit. Waarom loopt de ene vergadering goed, de werkgroep geolied en de andere niet, voor een belangrijk deel hangt dit af van de leider.

In een organisatie waar goed leiding wordt gegeven is het prettig werken, er is een goede sfeer, de prestaties gaan omhoog. Kortom leiderschap doet ertoe. En als het dan ergens niet goed of niet zo goed gaat dan ziet men uit naar een leider die de situatie kan verbeteren.

De vraag die ons eerst bezighoudt is: wat doet een leider? Welke gedrag laat hij zien? Wat is de essentie van leidinggeven?

Er zijn kasten vol boeken over leiderschap geschreven. Veel auteurs zijn op zoek naar de essentie of zo je wilt het geheim van leiderschap.

Succesvolle bedrijven en organisaties worden bestudeerd en dan wordt vooral ook ontdekt dat de leiding van zo'n bedrijf het verschil maakt.

Waar gaat het om bij leiderschap? Wat is de kern van leidinggeven. Als je alles samenvat kom je tot ongeveer drie essenties.

De eerste is **visie**.

Het woord leiden is verwant met een woord dat pad of weg betekent. Om een pad of een weg te vinden heb je een doel nodig. Je wilt immers ergens heen. Leiders heb daar een visie op. Ze hebben een doel voor ogen. Dat doel weten ze onder woorden te brengen en op een aanstekelijke manier rond de aandacht te brengen. Ze zijn er zelf door gegrepen, enthousiast voor en kunnen dat ook aan andere duidelijk maken.

Eén van de bekendste voorbeelden uit de recente geschiedenis is misschien met M.L.King – de zwarte predikant die op geweldloze wijze streed voor de emancipatie van de zwarte bevolking in Amerika. Op 28 augustus 1963 sprak hij op de trappen van Lincoln Memorial in Washington een rede uit – voor een gehoor van 250.000 mensen – die de geschiedenis is ingegaan onder de titel I Have a dream.

Hij zei o.a. :

"I have a dream that one day on the red hills of Georgia the sons of former slaves and the sons of former slave owners will be able to sit down together at a table of brotherhood.

Deze man had een geweldige visie – je zou bijna zeggen een visioen – het woord zit er ook dicht tegen aan – en die wist hij op aanstekelijke wijze bij zijn publiek onder de aandacht te brengen.

De meeste leiders zijn kleiner van formaat dan King, maar een echte leider heeft een visie, een doel, een ambitie, een droom. En die wil hij realiseren. Maar hij beseft dat hij dat nooit alleen kan doen. Om een visie te realiseren heb je mensen nodig.

Dat is de tweede essentie van leiderschap: een leider weet mensen in beweging te krijgen. Weet mensen te motiveren en te inspireren. Te overtuigen van zijn doel en ambitie, mee te nemen in zijn plannen. Motiveren – je hoort er het engelse woord motion in – motiveren betekent letterlijk in beweging zetten. Mensen losweken uit hun comfortzone, stimuleren om in beweging te komen, op pad te gaan, iets te gaan ondernemen, hun krachten te gaan geven aan een nieuw plan.

Laten we eens kijken naar Mozes. Ik denk wel de grootste leider in het O.T. Mozes heeft een grootse visie: het volk van Israel verlossen uit de hand van de Farao en brengen naar het land van de belofte. God had hem persoonlijk geroepen om deze grootse visie te gaan realiseren. God vertelde hem ook – bijna tot in detail – hoe hij te werk moest gaan. En het eerste wat hij moet doen is: de oudsten van Israel bij elkaar brengen en zijn visie met hen gaan delen. God zegt: Mozes roep de oudsten bij elkaar, vertel dat Ik aan jou ben verschenen en dat Ik ze uit Egypte zal leiden naar het land dat overvloedig van melk en honing. En vervolgt de Heere dan in Ex. 3: 18 'Dan zullen zij naar uw stem luisteren.

Dit is dus de tweede essentie van leiderschap: mensen motiveren en inspireren om mee gestalte te gaan geven aan de realisatie van de visie.

Als derde essentie noem ik: je moet als leider ook dingen gedaan krijgen. Mooi als je visie hebt, geweldig als je mensen daarmee kunt aansteken, maar je moet vervolgens ook ervoor zorgen dat er iets gebeurt, dat dingen in gang gezet worden, dat er zaken geregeld en georganiseerd worden. Er zijn nogal wat mensen die grootse visie hebben, met passie anderen daarvan kunnen overtuigen, maar toch niet tot stand brengen. Dat komt omdat zij deze derde kwaliteit missen. Een leider moet ook dingen gedaan krijgen.

Een van de mooiste Bijbelse voorbeelden vind ik Nehemia. Overigens is dat hele bijbelboek Nehemia een prachtige illustratie van goed leiderschap. Nehemia was een zeer wijze en bekwame leider.

Ook hij heeft een visie: als hoge functionaris aan het hof van de koning van Perzië, het huidige Iran. Hij hoorde van zijn broer over de ellendige omstandigheden van zijn volk en de deplorabele toestand van de stad J. en de tempel. Na een tijd van vasten en bidden krijgt Nehemia een visie – om zich te gaan inzetten om Jeruzalem te herbouwen.

In Jeruzalem, na zijn inspectietocht, roept hij alle belangrijke mannen bij elkaar om ze van die visie te overtuigen en te motiveren om de muren van Jeruzalem te gaan opbouwen.

En dan komt die derde essentie, dan gaat Nehemia ervoor zorgen dat de dingen gedaan worden. We zien dan een grote kwaliteit van Nehemia: hij organiseert het geheel zo dat er ook daadwerkelijk gebouwd gaat worden. Tot in detail krijgen we inzicht hoe hij dat doet. Hij maakt kleine groepen mensen verantwoordelijk voor herstel van een gedeelte van de muur. Hij werkt met een doordacht bouwplan. Weet iedereen in te schakelen en te motiveren voor het grote doel. Je zou kunnen zeggen dat Nehemia een groot leider was, maar ook een goede manager. Hij zorgde ervoor dat de dingen ook gebeurden.

Dat zijn dus de essentiële kenmerken van leiderschap: een visie hebben, mensen motiveren en inspireren en ervoor zorgen dat dingen ook gedaan worden.

Nu zou ik er nog een vierde aan toe willen voegen: een goede leider kan nog iets: hij kan ook leiding geven aan zichzelf.

Dat is gelijk de brug naar het tweede deel van mijn verhaal over christelijke leiderschap.

Als christenen weten we dat wij niet afgerekend zullen worden op de buitenkant van ons bestaan. Dat het niet gaat om de uiterlijke resultaten die wij boeken. Maar dat de doorslaggevende factor is hoe onze innerlijke houding is, hoe ons hart is.

Het penninkske van de weduwe is van meer waarde, dan de miljoenen van de christelijke zakenman die voor de kerkbouw worden geschonken en waarmee hij de man wil zijn.

Een christen weet dat zijn innerlijke leven de kern van het bestaan is. Dat uit het hart de uitgangen van ons leven zijn.

Een zeer succesvolle leider – afgemeten aan de uiterlijke resultaten – kan toch falen omdat hij alleen gericht is op zichzelf, zichzelf niet kan leiden.

Een schrijnend voorbeeld wordt ons voor ogen geschilderd door Ezechiël in 34. Daar gaat het ook over leiders. De leiders van het volk van Israel. En dan gebruikt Ezechiël een beeld om duidelijk te maken wat het op aan komt en waar het verschil ook zichtbaar wordt; dat heeft te maken met de intentie, met de innerlijke houding, niet met het WAT maar met het HOE. Ezechiël heeft het over herders en over huurlingen. Waarin verschillen de huurlingen van de herders: de huurlingen weiden zichzelf. Ze eten van het vette en kleden zich met de wol, maar de schapen weiden ze niet. Ze zijn uit op hun eigen belang en voordeel. En dat blijkt vooral als er moeilijkheden komen: dan slaan ze op de vlucht en laten de schapen aan hun lot over. Ze hebben geen oog voor de kudde. Het zwakke versterken ze niet, het verlorene zoeken ze niet. Het gaat om eigen gewin.

Voor een christelijke leider is dit hoofdstuk een spiegel die ze voor de vraag stelt: met welke intentie ben je aan het werk? Met welke intentie geef ik leiding? Waar is het me om te doen? Hoe ga ik om met het zwakke?

Helaas zien we om ons heen dat het bij veel leiders gaat het om henzelf: ceo's die uit zijn op macht, eer en aanzien, die miljoenen verdienen en als ze het slecht gedaan hebben nog met een enorme zak geld als gouden handdruk van het toneel verdwijnen. De graai – en grijpcultuur wordt dit wel genoemd.

Politici die uit zijn op aandacht van de media.

Huurlingen die het te doen is om de wol en niet om het welzijn van de kudde.

Hier ligt wat mij betreft ook het belangrijkste antwoord op de vraag naar christelijk leiderschap: een christelijke leider dient ook de eerst drie essenties te laten zien – maar het verschil wordt gemaakt in de intentie waarmee hij in het leven en in zijn organisatie staat.

Een christelijke leider wordt gekend door een intentie van dienstbaarheid. De Heere willen dienen met jouw gaven op jouw plaats en je naasten willen dienen, degenen over wie je gesteld bent. Niet uit zijn op eigen eer of naam of geld of goed, maar dienstbaar zijn. Daarmee wordt een christelijke leider gekenmerkt.

Jezus heeft aan Zijn discipelen geen leiderschapsmodel of – theorie onderwezen. Ze kregen geen college of werkgroep 'management van de christelijke gemeente'. Hij gaf hen wel veel onderwijs – vooral in Zijn

voorbeeld – in het ontwikkelen van een christelijke houding, karakter, gedrag.

Christus vernieuwt zijn kinderen van binnenuit, door een ander hart, een andere gezindheid, de vernieuwing van hun denken, vijanden te leren lief hebben, gewillig te worden om kruis te dragen, zichzelf te verloochenen en vanuit die houding de wereld in te gaan en te laten zien dat er een God is die mensen anders maakt. Die ervoor zorgt dat mensen niet zichzelf dienen, maar de andere willen dienen. Mensen die dienstbaar zijn aan de ander.

Aan het eind van Ps 78 wordt er een prachtige samenvatting gegeven van wat een christelijke leider doet (Ps 78:72).

God heeft David uitgekozen om Zijn volk te weiden. Vs 72 zegt Hoe hij dit deed: *Hij heeft hen geweid naar de oprechtheid zijns harten en met een zeer verstandig beleid van zijn handen.*

David – de koning van Israel – de leider van het volk – deed dit werk met een oprecht hart en met een verstandig beleid. Hij was een goede leider. Onder zijn koningschap was er een bloeiperiode in de geschiedenis van het volk van Israel. Maar het verschil zat hem in het hart van David. Zijn hart was oprecht. Niet gericht op zichzelf, maar op de Heere, Zijn Koning. Daaraan heeft Hij zich onderworpen en zich dienstbaar gesteld aan de opdracht die Hij kreeg om het volk te weiden.

Een christelijke leider dient zichzelf te kunnen leiden. Hij handelt vanuit principes en luistert naar zijn geweten. Dit kan alleen als de binnenkant van ons leven belangrijker is dan de buitenkant, het belangrijker is om volgens principes te leveren, betrouwbaar en integer te handelen, dan onze macht te bevestigen.

Transparant, eerlijk, integer, gericht op de ander en niet op jezelf, ootmoedig en klein denken van je zelf, de minste willen zijn, je fouten erkennen, barmhartig zijn en rechtvaardig. Dat zijn kenmerken van de houding van een christelijke leider.

Ik wil nu graag naar het **derde deel** van mijn bijdrage. Ik probeer nu iets dichter nog bij jullie zelf te komen. Jij en leiderschap.

Een vijftal aspecten.

1.

Jij wordt geleid door anderen. En dat vraagt veel van jou. Vooral als je niet goed geleid wordt. Als je kritiek hebt op die leidinggevende. Als die vol gebreken en fouten is. Hoe moet je daarmee omgaan? Moet ja alles dan maar accepteren?

Dit is een buitengewoon moeilijk kwestie. De wereld om ons heen laat niet over zich lopen. Is assertief. Pikt het niet. Komt in opstand.

Wat is de houding van een christen. Hoe moeilijk het ook is, maar we kunnen dan niet heen om 1 Petrus 2 – gehoorzamen aan degenen die over je gesteld zijn, niet alleen de goeden maar ook de kwaden.

2.

Een tweede aspect is het zelf leiding geven. Jullie komen nu al in situaties waarin je leiding moet geven. De een meer de ander minder. Zie dat als een gelegenheid om na te gaan of leiding geven iets is wat bij je past. Mensen met een hogere en universitaire opleiding lopen een gereede kans later door te stromen naar leidinggevende functies. Het is niet verkeerd om daarover ook voor jezelf na te denken: wil ik dat? Kan ik dat? Liggen daar mijn gaven en talenten? In Rom 12 geeft Paulus een overzicht van de verschillende gaven die de Heere aan Zijn kinderen geeft, daarin wordt ook genoemd het leiding geven, in de SV omschreven als een voorstander zijn.

In jullie arbeidzame leven kunnen er situaties voordoen waarin je voor de vraag komt te staan: ga ik leiding geven. Soms komt het zomaar op je pad. Soms zal dit afhangen van jouw keus en een sollicitatie. Gebruik nu de situaties die zich voordoen als oefenplaats. Om na te gaan of het je ligt. Of je er kwaliteiten voor hebt. Leiderschap leer je alleen door het te doen. En door het te doen kom je er dan ook achter of het past bij jouw kwaliteiten en karakter en persoonlijkheid of niet.

Als je de gelegenheid krijgt om hierin te oefenen, ga dan na hoe je het eraf brengt. Of je tot resultaten komt. Of je leiding kunt geven. Of erw aardering is voor jouw leiderschap.

We mogen er ook van uitgaan dat er hier mensen zijn die later geroepen worden tot een ambt in de christelijke gemeente. Het ambt is een specifieke vorm van leiderschap n.l. het leiding geven aan de gemeente. Als ergens tot uitdrukking komt dat leiding geven voornamelijk dienen is dan wel hier. Het mag ambtsdragers niet om zichzelf gaan, ze zijn er allereerst tot meerdere eer en glorie van Christus en van Zijn gemeente. Ze hebben als een Goede Herder het goede voor de gemeente te zoeken. Zo'n ambt begeren is treffelijk, schoon, eerlijk, zegt de KT.

3.

Daarmee kom ik op het 3^e aspect: is het goed om leider te willen zijn of worden? Is dat niet hoogmoedig. Laat dat niet iets van je verborgen ambities zien om meer dan andere te willen zijn, hoger te willen zijn. Aan zien te willen krijgen.

Nu leidinggeven is een moeilijk werk. Eenzaam werk soms ook. Maar het antwoord heeft meer te maken met de intentie die ik heb. Wil ik als leidinggevende dienstbaar zijn, wil ik mijn gaven die God me gaf aanwenden tot ontwikkeling van andere mensen, wil ik met mijn leiding geven het goede zoeken voor de ander, voor de organisatie, voor de gemeente.

Zelfonderzoek si dus nodig als je een antwoord wil krijgen op deze vraag. Waar is het me om te doen? Wat is mijn drijfveer? En dan hebben we vooral te bedenken dat ons hart arglistig is, meer dan enig ding. Dat we onder mooie woorden toch een zondige ambitie kan schuil gaan.

Zelfonderzoek noopt dan ook tot gebed om door de Heere je weg te

gewezen te mogen worden en bewaard te worden voor hoogmoed en zelfbedoeling.

Je mag ook meenemen in je overwegingen dat je als leidinggevende ook veel goeds kunt doen, veel voor mensen kunt betekenen, een organisatie of een team verder kunt brengen, tot bloei kunt brengen.

4.

Het 4^e aspect geldt niet alleen voor leidinggeven, maar voor elk beroep, hoewel in leidinggeven het soms nog wat duidelijker aan de orde komt. Leiderschap is ook een oefenschool. Als het goed is verbindt een christen zijn christenzijn met zijn werk en zijn beroep. Dat mogen niet twee verschillende werelden zijn. HC znd 49 brengt dit prachtig onder woorden, door de betekenis van de bede 'Uw wil geschiede' te verbinden met het getrouw en gewillig je ambt en beroep uitoefenen. In de wereld van je ambt en beroep toon je dus je christenzijn. En blijkt ook of dat christenzijn nu wel of niet iets voorstelt.

Hoe gaat dat dan?

- a. In je beroep en in leiderschap leer je veel over jezelf, je komt jezelf tegen. En je valt jezelf ook vaak tegen. Je ontdekt ook je eigen schaduwkanten, de nare trekken, de verkeerde gevoelens van jaloezie of van hoogmoed en dat leert je om te werken aan jezelf, om na te denken over jezelf. Je eigen zondige aard komt je niet te boven en die roert zich vooral ook als je omgaat met anderen, als je leiding geeft
- b. Dat noopt hopelijk ook tot een afhankelijke houding, een leven van gebed en meditatie, van bezinning, van verbinding en voeding met de bronnen van waarde in de eerste plaats de Bijbel, van reinigen en vernieuwing van je denken.
- c. Het vraagt van je dat je in alle omstandigheden, m.n. daar waar je als leiders soms moeilijke besluiten moet nemen en in dilemma's komt te staan: integer te blijven, transparant, eerlijk, betrouwbaar.
- d. Het zal in je werk en je beroep ook zichtbaar worden of de vruchten uit Gal 5 : 22 zichtbaar worden. Of we – niet in eigen kracht – maar door de kracht en inwerking van de Heilige Geest zo'n rank zijn waaraan de vruchten van de Geest groeien. Vruchtdragen voor Hem tot heil van je omgeving.
- e. Een van de belangrijkste daarvan is ootmoed, niet met jezelf bezig zijne, maar gericht zijn op de ander, op de Heere en Zijn dienst en op de gaven die Hij je gaf en die ja mag inzetten op de plek die je kreeg. Ons Ego zit altijd weer in de weg, maar dat moet de doodsteek krijgen. Zelfverloochening noemt de Bijbel dat.

Tot slot wil ik afronden met een verhaal over de stuurman. Dat verhaal is van Plato.

De stuurman van een schip wordt gevangen gezet, omdat de bemanning het zat is steeds naar hem te moeten luisteren. Men wil voortaan de koers

democratisch bepalen. De koers bepalen bij meerderheid van stemmen blijkt echter niet zo'n succes: het schip komt nergens aan. Hongerig en dorstig geworden, bevrijdt men de stuurman en doet men alsnog een beroep op hem om de koers te bepalen. Let op hoe hij dit doet. Hij wacht eerst tot het donker is. En dan kijkt hij omhoog, naar de sterren. Het contact met de sterren blijkt oriënterend, vanuit den hoge wordt hem waardevolle informatie aangereikt om in zijn alledaagse levenscontext de juiste koers te varen.

Een goede roerganger is in contact met bronnen van waarde die het platte vlak van de alledaagse pragmatiek overstijgen, maar daarin wel als oriëntatie kunnen dienen.

Dat geldt voor een leider, maar dat geldt ook voor jou, als student op weg naar de toekomst.

Je hebt sterren nodig om je op te oriënteren, mensen, bronnen van waarde, die je verder leren kijken dan het platte vlak. Ze helpen je te groeien voorbij je aanvankelijke grenzen, wekken je tot leven, helpen jezelf een bron van spirit te worden.

Een christenleider en een christenstudent blijft altijd leerling van de grote Leider, die door zijn discipelen vaak Meester werd genoemd.